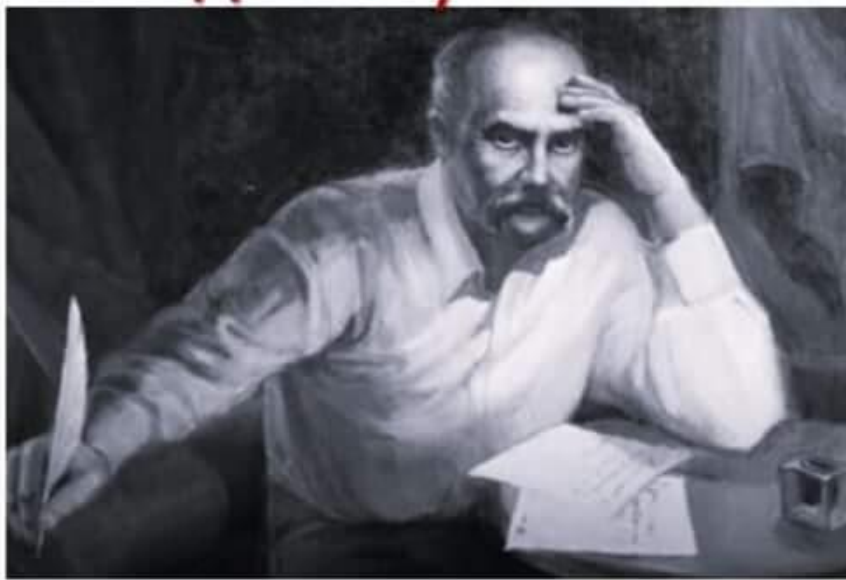

МІЙ ШЕВЧЕНКО

*Есеї юних науковців КЗ «Сокальська Мала академія наук
учнівської молоді імені Ігоря Богачевського»*

До 210-річчя

Т.Г.Шевченка

Сокаль – 2024

Збірка есеїв юних науковців КЗ «Сокальська Мала академія наук учнівської молоді імені Ігоря Богачевського», присвячені 210 річниці від дня народження Т. Г. Шевченка. Сокаль – 2024.

Упорядники: Світлана МУСІЙ, Мирослава БАГРІЙ, вчителі КЗ «Сокальська Мала академія наук учнівської молоді імені Ігоря Богачевського».

Робота видатного митця Сокальського краю Анатолія Покотюка

210 ШЕВЧЕНКОВИМ РОКОВИНАМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ...

Мирослава БАГРІЙ,

вчитель української мови та літератури

Тарас Шевченко... Хто він для нас? І зразу ж чуємо пафосне: «найвідоміший український поет», «відомий і боротьбою за визволення українського народу». Думаю, щоб осягнути усю глибину генія, потрібно дозріти до сприйняття його філософії. Шевченко – це феномен, якого важко збагнути.

І сьогодні, на початку четвертого десятиліття нашої відродженої державності й у безпосередній близькості до Шевченкових 210 роковин, українська національна спільнота вкотре виглядає пригнічено-розгубленою перед духовно неосяжною Кобзаревою величчю і власною суспільно-політичною безпорадністю, повторювана циклічність якої вже переростає у своєрідне фатальне прокляття. Феномен тривалого історико-національного блуду полягає у тім, що ще 110 років тому, виступаючи на традиційному всенародному березневому святі, Іван Франко запитав своїх сучасників: «...подумаймо, наскільки ближче ми до здійснення наших національних ідеалів, Шевченкових ідеалів, ніж був він сам?» І по короткій хвилі відповів: «Наша нація як була, так є розмежована кордонами і в своїм нутрі розділена суперечностями; величезний процент її синів, що вигодувані її хлібом, цураються її, заперечують її існуванню і залюбки пруться туди, де їх ніхто не просить і не потребує, де з них сміються, де ними погорджують, хоч і користуються їх геростратовими послугами» Чи далеко ми просунулись за більш ніж столітній часовий проміжок на шляху національного поступу? На жаль, ні. За винятком знесення кордонних рубежів, що розкрюювали Україну у Франковій добі, та здобуття формальної незалежності у 1991 році (ціною мільйонних жертв голодомору, винищеної тоталітарною інквізицією науково-мистецької еліти, самопожертв бойових звияг стрілецько-упівських героїв), всі інші сфери етнодержавного буття ми занехаяли. Моральне виродження і духовна лінь є неспростовними національними гріхами, а тому ми вкотре опинилися у покинутому становищі, поза покровительством небесного Творця. Саме тому кожен прийдешній день ставитиме перед нами нові іспитові завдання на державну зрілість і

національну гідність, та магістрально наскрізним у нашому духовному поступі незмінно залишатиметься випробування Шевченком. І чинити тут треба чесно, прозоро, відкрито, хоча б за прикладом таких людей, які не бояться навіть півмісячного казематного арешту, а ножицями відтинають прізвища високопоставлених негідників від Кобзарєвої шани. Шкода, що сьогоднішні українські реалії засвідчують, що ще багато на ниві української свідомості, українського патріотизму слід зробити. Зберігають свою актуальність настанови, заповіти нашого Пророка, які, по суті, для кожного з нас є програмними абетками з відродження духовності, формування вільної, успішної, гідної людини. Зрозуміти ці настанови, втілити їх у життя – це був би найдорожчий подарунок до 210-річного ювілею Великого Кобзаря кожного вдячного українця в Україні й за її межами.

Шевченка називають основоположником нової української літератури. Посилаються на його народність і реалізм. При бажанні це можна знайти і в інших його сучасників. Насправді Шевченко став основоположником літератури тому, що він задав українській літературі іншу висоту. Він повернув її лицем до вічних проблем духу. Всупереч віянням часу він осмислив українську християнську традицію, а проблеми духовні і моральні поклав як наріжний камінь у фундамент майбутнього України.

Багато обставин склалося на те, щоб ім'я поетове перетворилося на символ. Життя і доля. Творчість і боротьба навколо неї. Але найбільше все-таки те («роздирання завіси народного життя»), велика любов і пророча проповідь до живих і мертвих і ненароджених.

СУЧАСНА ВІЗІЯ ШЕВЧЕНКА

*Анастасія БАБІЙ, учениця 11 класу,
слухачка МАНУМ*

Щоразу навесні, коли наближаються Шевченківські дні, знову і знову задаюся питанням: чому впродовж більше як 200 років Тарас Шевченко є сучасником для різних поколінь? Що саме робить його таким близьким усім українцям?

Відповідь шукаю, аналізуючи реалії сьогодення. Ми живемо у динамічному просторі, в якому традиційні цінності та образи переосмислюються й отримують нове життя. В епоху цифрових технологій з'явився цікавий феномен – мем. Однією з найцікавіших тем для мемів стала особистість великого українського поета – Тараса Шевченка. Меми про Шевченка стають яскравим виразом сучасного сприйняття його постаті та творчості – це нова візія Шевченка, яка народжується в інтернет-культурі. Меми, фотожаби, арт-проекти – все це свідчить про те, що Кобзар живий, він говорить з нами мовою сучасності, використовує зрозумілі нам образи.

Одним з популярних мемів, пов'язаних з Тарасом Шевченком, є його зображення з різними сучасними атрибутами чи написами, які відображають його слова чи фрази у контексті сучасної реальності. Наприклад, «Шевченко про «Азов» і підпис: «Борітеся – поборете! Вам Бог помагає!», «Шевченко про перемогу» і підпис «І на оновленій землі врага не буде супостата!» та інші. Їх можна знайти в соціальних мережах: Facebook, Instagram, Twitter, на сайтах і форумах, на Telegram-каналах.

Меми про Шевченка – це спосіб посміятися над собою та своїми проблемами, а також згуртуватися навколо спільної історії та культури. Ці меми стали частиною сучасної культурної пам'яті, що зберігає спадщину великого поета в новому, інноваційному форматі. Меми про Шевченка – це не просто жарти, а й спосіб переосмислення та актуалізації його спадщини. Вони демонструють, що Шевченко – не лише великий поет, а й сучасний українець, який може зрозуміти та розділити проблеми своїх співвітчизників.

Сучасні меми про Шевченка включають в себе різноманітні образи та концепції, що асоціюються з постаттю Тараса Шевченка, його творчістю або відображають його

вплив на сучасну культуру. Так, меми про Шевченка часто використовують фрази з його віршів у несподіваних контекстах. Інтерпретація Шевченка в інтернеті – це можливість по-новому поглянути на його творчість, зробити її ближчою й зрозумілішою для сучасного покоління. В цілому, інтернет-культура дає нове життя Шевченку, роблячи його постать ближчою й зрозумілішою для нас.

Що ж означає ця сучасна візія Шевченка?

По-перше, це свідчить про те, що творчість Шевченка не втрачає актуальності. Його вірші про свободу, справедливість, любов і людську гідність й далі залишаються близькими й зрозумілими українцям.

По-друге, це демонстрація того, що Шевченко – це не просто історична постать, а живий образ, який існує в сучасному культурному просторі. Його слова й думки резонують з проблемами й викликами сьогодення, даючи людям натхнення й підтримку.

По-третє, це свідчення того, що українська культура жива й динамічна.

Сучасна візія Шевченка – це не просто модне явище. Це свідчення того, що його творчість не втрачає актуальності, вона й далі впливає на українське суспільство. Шевченко – це не лише поет минулого, він – наш сучасник, який говорить з нами про важливе, допомагає нам зрозуміти себе та світ навколо.

Шевченко – це не просто поет, він – наш духовний провідник, який веде нас крізь терни до свободи, світла і добра. Сьогодні, у XXI столітті, постать Шевченка набуває нового життя. Його вірші стають основою для сучасних пісень, його образ з'являється на футболках, плакатах, стінописах. Молодь використовує його цитати у соцмережах, створює меми з його портретами.

Сучасна візія Шевченка – це лише один із способів зберегти його спадщину для майбутніх поколінь. Це можливість зробити його слово ближчим до людей, допомогти їм зрозуміти глибину його думки, велич його таланту.

МІЙ ШЕВЧЕНКО

*Олександр ГІРСЬКИЙ,
учень 10 класу, слухач МАНУМ*

Історія циклічна. Історія завжди повторюється. Історія завжди чогось навчає. З давніх-давен українці борються за свою свободу, за свою землю, за своє існування. Хто, як не Тарас Григорович Шевченко, зумів відобразити не лише важку долю нашого народу, але також зміг передбачити майбутнє українців.

Будучи ще в початкових класах, читаючи вірші із «Кобзаря», я, навіть, не задумувався над їх значенням. Не задумувався, що саме вони означали для автора? Що саме вони означатимуть сьогодні для нас? Що він намагався нам донести? Однак, минуло не мало, не багато років, як розпочалось широкомасштабне вторгнення до нашої України, і саме зараз я зрозумів, що наш Шевченко був справжнім провидцем та людиною, яка змогла передбачити більшість темних часів та подій, що відбуваються в Україні.

У своїй славнозвісній поемі «Сон» Тарас, як у воду дивився:

«У всякого своя доля, / І свій шлях широкий,
Той мурує, той руйнує, / Той неситим оком
За край світа зазирає / Чи нема країни,
Щоб загарбать і з собою / Взять у домовину».

Кожного разу, читаючи ці рядки, я розумію, наскільки влучно автором було написано про наших загарбників, які ніколи не наситяться, і які ніколи не зупиняться. Саме такі слова дають змогу зрозуміти: хто як не ми змушені боротись проти усього цього зла, адже лише ми здатні протистояти усій цій напасті московській.

Вірші Шевченка для мене є своєрідним вогнем, який розпалює натхнення та любов до української культури, бо саме його творчість є символом відродження духу нашої країни. Ба більше, Шевченко, наче, навчає українців триматись свого, не цуратись того, де ти народився і ким ти є, не заглядатись на те, що є для нас «чужим та злим». Про це дуже влучно сказано у поемі «Катерина»:

«Кохайтесь, чорнобриві, / Та не з москалями,

Бо москалі — чужі люде, / Роблять лихо з вами...».

Окрім цього, не можу не сказати і про те, що Тарас Шевченко для мене є вчитель, уроки якого ми усі досі, на жаль, прогулюємо, до слів якого ми не завжди дослухаємось, в результаті чого ми наступаємо на одні і ті самі граблі. Шевченко ніби бачить наслідки розв'язаної росією війни, постійні бомбардування українських міст і сіл, нищення невинних людей і закликає нас до пробудження і становлення національної свідомості, до єднання у боротьбі за життя та незалежність країни. У своєму вірші наш поет пише надзвичайно влучні слова:

«І на оновленій землі / Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати, / І будуть люде на землі».

Сьогодні, в цю ж хвилину, наш народ важко бореться на своє існування, за свою перемогу, перемогу, яка нехай не сьогодні і не завтра, проте обов'язково настане, оскільки, завжди після ночі наступає світанок, після холодів наступає тепло, після важкої боротьби наступає перемога.

Шевченко все бачить....Все бачить і каже нам:

«Свою Україну любіть, / Любіть її... Во время люте,
В останню тяжкую минуту / За неї Господа моліть».

І тільки тоді «на оновленій землі врага не буде, супостата, а буде син, і буде мати, і будуть люди на землі». Наш пророк продовжує жити в словах українців, і часто, мені здається, що Шевченко живе та ходить десь тут серед нас, а можливо десь знаходиться біля наших воїнів та нашіптує їм:

«Борітеся – поборете, / Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава / І воля святая».

Як підсумок, хотів би сказати, що мій Шевченко – не політик, але на його ідеях сформувалась свідомість й світогляд нації. Мій Шевченко – не полководець, але його слово підняло до збройної боротьби тисячі українців.

Мій Шевченко це – громадянин України, який дивиться на нинішній стан України та українського народу, розуміє й бере відповідальність за все, що відбувається в нашій державі.

...Все розберіть... та спитайте

Тоді себе: що ми? Чиї сини? Яких батьків?..

ВУЛИЦЯ ШЕВЧЕНКА, ЯК ОСОБЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ МАРКУВАННЯ ПРОСТОРУ У МОЇЙ ГРОМАДІ

*Марія ДИНЯ, учениця 10 класу,
слухачка МАНУМ*

Вулиці міст та сіл є важливою частиною нашого географічного простору. А їх найменування є не лише способом орієнтації в певному населеному пункті, але й важливим елементом його культурної та історичної спадщини. Незалежно від того, з якою метою даються назви вулицям, вони завжди відображають дух епохи.

Вулиця Шевченка... Ця назва стає не просто географічною ознакою, але й своєрідним ключем до розуміння історії та духу міста, села. Ім'я Кобзаря несе в собі не тільки літературну спадщину, але й символізує патріотизм, національну гордість та боротьбу за права та свободу.

Вулиця, названа на честь великого українського поета Тараса Шевченка, стає не тільки простою адресою, але й місцем, де зустрічаються минуле та сучасність. В таких вулицях архітектурні елементи, пам'ятники та мурали стають своєрідними сторінками в історії, що переплітаються в кожному камені.

У 28 селах та в 1 місті однієї лише Сокальської територіальної громади вулиці носять ім'я Тараса Шевченка. Кожна з них не тільки має свою унікальну архітектуру, але й виступає як важливий елемент маркування місцевого простору. Це села: Бояничі, Велике, Войславичі, Волиця, Гатківка, Жвирка, Забужжя, Зубків, Княже, Комарів, Конотопи, Копитів, Опільсько, Перв'ятичі, Переспа, Перетоки, Поториця, Равщина, Романівка, Савчин, Свитазів, Скоморохи, Спасів, Тартаків, Угринів, Фусів, Хоробрів, Шпиколоси та місто Сокаль.

Дослідження показують, що в Сокальській територіальній громаді назви вулиць Шевченко існують з початку ХХ століття і жодного разу не змінювалися.

За твердженням самих жителів, вулиця Шевченка є: пам'яттю про Тараса Шевченка, символом боротьби за свободу і незалежність України, а також символом любові до рідної землі та народу, центром культурного життя, місцем, де люди можуть

спілкуватися, відпочивати та насолоджуватися культурою, символом української культури та духовності.

Назва вулиці ім'ям поета створює атмосферу особливої святості та гідності. Вона підносить рівень самосвідомості громади, нагадує кожному про його національну гідність та відповідальність перед історією. Вулиця ім'ям Тараса Шевченка стає не просто адресою, але й місцем, де відбувається зустріч з традиціями, здобутками та величчю свого народу.

Вулиця Шевченка може бути розташована в різних районах міста. Вона може бути центральною вулицею, яка є важливим транспортним вузлом, або ж невеликою вуличкою в спальному районі. Однак, у будь-якому випадку, вона є важливою частиною місцевої ідентичності, важливим культурним об'єктом. Вулиці, названі на честь Тараса Шевченка, стали не тільки частиною топонімії міст і сіл, а й своєрідним виявом шани великому поету та художнику. Ці найменування найчастіше вибираються для центральних, престижних вулиць, які відображають важливість постаті Кобзаря в культурному та історичному контексті.

За твердженням самих жителів, вулиця Шевченка є: пам'яттю про Тараса Шевченка, символом боротьби за свободу і незалежність України, а також символом любові до рідної землі та народу, центром культурного життя, місцем, де люди можуть спілкуватися, відпочивати та насолоджуватися культурою, символом української культури та духовності.

Найменування вулиці ім'ям Кобзаря є спробою вписати його думки та ідеї у простір сучасного життя. Це не лише згадка про минуле, але й своєрідний місток між давніми традиціями та сучасністю. Вона є символом гордості за свою культуру і духовність, а також пам'яттю про Тараса Шевченка на Сокальщині, який є одним із найважливіших символів української нації, уособленням минулого, сучасного і майбутнього.

МОНУМЕНТАЛЬНА ШЕВЧЕНКІАНА СОКАЛЬЩИНИ

Ми живемо в час війни – період різких змін та переоцінки цінностей. Суспільство розвивається: змінюються акценти та цінності, формується модерна історична пам'ять. Саме пам'ятники стають зв'язком між минулим і сучасним.

Монументальна Шевченкіана є важливим елементом культурної спадщини України, адже саме Тарас Шевченко став символом боротьби за свободу та гідність, а його слова стали голосом поколінь, що прагнуть до правди та справедливості.

Пам'ятники не лише прикрашають міста і села, а й є нагадуванням про величезний внесок поета в історію та культуру нашого народу. Ці твори мистецтва є матеріальним втіленням суспільної пам'яті і мають важливе значення для формування ідентичності та патріотизму, символізуючи глибокий шанс та любов до Шевченкової творчості та ідеалів.

Дослідження показують, що за часів тоталітаризму він був офіційним символом радянської України. Однак, у подальші роки сприйняття скульптурного образу Т. Шевченка, його значущість у свідомості українського суспільства, цілковито нівелювали ті ідеологічні та історичні обставини, в яких проходило спорудження цих монументів.

Здобуття Україною незалежності призвело до перегляду символів, які використовувалися для оформлення публічного простору. Нові пам'ятники відображають нове бачення української історії. Ці пам'ятники є частиною процесу формування української національної ідентичності.

Крізь призму власних спостережень та матеріалів шевченкознавця Руслана Теліпського визначено, що монументальна спадщина скульптурних Кобзаревих зображень різних періодів доволі цікава та унікальна. І якщо навіть порівнювати з найчисленнішими пам'ятниками національним героям в інших країнах, то можна зробити доволі цікавий висновок, що такого різноманітного, різнобокого трактування Кобзаревих пам'ятників немає ніде у світі.

На території Сокальської територіальної громади налічується 9 пам'ятників Т. Г. Шевченку: у місті Сокаль їх – два, у селах Завишень, Тартаків, Варяж, Зубків, Жвирка, Переспа, Волиця. Найраніше пам'ятник Кобзареві споруджено в селі Тартаків (1964 р.), а у найпізніше – у с. Волиця (2013 р.)

Більшість пам'ятників на Сокальщині відкрито у період незалежної України. Здебільшого у монументах Кобзар відображений у середніх роках, лише у пам'ятнику в с. Волиця в молодому віці. Для територіальної громади, де є 60 сіл та 1 місто – це незначна цифра. Однак, вона є підтвердженням того, що в нашому регіоні не ставили пам'ятники Кобзареві як данину моді. Це було усвідомлене рішення громади, та будівництво пам'ятника перетворювалося на всенародну будову. Ці пам'ятники різняться за розміром, стилем та матеріалом, з якого вони виготовлені. Але всі вони об'єднані щирою любов'ю, шаною, повагою і вдячністю до Великого Кобзаря.

Скульптурні пам'ятники Тарасу Шевченку можна класифікувати за різними ознаками. За типом вони поділяються на такі: погруддя (Жвирка, Варяж), бюст (Завишень), півфігура (Переспа, Волиця), фігура в повний зріст (Сокаль).

За стилем скульптурні пам'ятники Тарасу Шевченку поділяються на: реалістичні, абстрактні, символічні. За місцем розташування скульптурні пам'ятники Тарасу Шевченку поділяються на такі: міські (2), сільські (7), паркові (2), пам'ятники-ансамблі (1). Кожен пам'ятник має свою унікальність, віддзеркалюючи творчість конкретного скульптора та його сприйняття образу Шевченка.

Кожен з нас, перегортаючи сторінки «Кобзаря», щоразу знаходить для себе ті слова, які Т. Г. Шевченко хотів сказати кожному з нас. Сьогодні, стоячи перед монументом Тараса Шевченка, розумію, що щоразу бачу і чую поета по-новому. У цей час чую ті слова, які він промовляє до кожного з нас: «Борітеся – поборете, Вам Бог помагає! За вас правда, За вас сила І воля святая!» А сам Кобзар сьогодні, як ніколи, стоїть на сторожі нашої долі, веде до ПЕРЕМОГИ».

СПАДКОЄМЦІ КОБЗАРЯ

*Соломія ГНАТЮК, учениця 10 класу,
слухачка МАНУМ*

*Паломництво до Храму невмирущої поезії
Кобзаря тривало, триває і буде тривати.*

Допоки світ і допоки Слово.

Любов Бенедишин

Зовсім недавно в руки мені потрапила збірка «Сокальська шевченкіана». Відкриваю і бачу, що це не просто красива назва, а своєрідний культурний місток, що з'єднує творчість поетів мого краю із творчим доробком великого Тараса Шевченка. Переносячи спадщину Кобзаря в свої твори, поети літературно-мистецького об'єднання Сокальщини «Колос» вражають своєю глибиною розуміння і вдячності герою національного відродження. У кожного з них – свій Шевченко!

«Колос» зміцнює та розширює поняття «шевченкіана», роблячи його актуальним для нового покоління. Це не просто відданість та шана до великого поета, але й активна участь у створенні нових шедеврів, які, як і твори Шевченка, відзначаються глибоким гуманізмом та патріотизмом.

«Там путінські сатрапи бісяться,

Там справжнє пекло – йде війна!...»

«До гідності, до справедливості,

На боротьбу їх зве «Кобзар!» (Марія Макух, с. Хлівчани)

Їхні твори – це своєрідна відповідь на виклики часу, вираження національної гідності та бажання покращення світу, що віддзеркалює дух великого Кобзаря в сучасному контексті.

«А знаєш Кобзарю, у тебе тут цілились теж....

Беззахисна мрія... І снайпер.... І кров.... І жахіття.

За пострілом постріл зривалися душі увись

Це ще Україна. Це вже двадцять перше століття.»

(Любов Бенедишин, м. Сокаль)

Літературно-мистецьке об'єднання «Колос» стає справжнім світлим прикладом того, як залишитися вірними своїм корінням, але водночас творити щось нове та значуще.

«Ти з нами, Тарасе, ми вірим тобі.

Крізь роки буремні і далі

Ідеш, як Апостол у думках своїх,

Прийдешнє країни вітаєш. (Надія Канюка, м. Угнів).

Творчість членів «Колосу» сприяють популяризації творчості Тараса Шевченка серед населення Сокальщини. Ці твори стають важливим вкладом у розвиток української літератури та культури. У них – віра і надія у перемогу.

«Ми в останній вже бій вирушаєм,

Буде бій не із легких боїв.

Розірвемо кайдани і вільно

Заживемо, як ти нам велів.» (Любов Климчук, м. Сокаль)

Шевченкові ідеали та дух перетворюються через перо «Колосу» на сучасні шедеври, які продовжують спілкуватися з глядачем та читачем на мові вічних цінностей.

«У цей важкий зневіри час

Ти, як ніхто, потрібний.»

«Тарасе, ти також солдат

Нескореного руху». (Світлана Мельничук, с. Перетоки)

«По-новому забриніли й струни полум'яних присвят українському Пророкові. Камертоном до цих вистражданих серцем мотивів є Шевченкове «Борітеся – поборете!» І хоча буремна круговерть випробувань, оте «врем'я люте», псе ще шаленіє, віримо, що право українців на свободу, незалежність, світле майбутнє буде обстоєно. Бо Геній Великого Кобзаря світить нам крізь віки, осяває і вказує шлях», – зазначають поети «Колосу» Володимир Полянчук і Любов Бенедишин.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО В ІНТАРСІЇ РІЗЬБЯРА АНАТОЛІЯ ПОКОТЮКА

*Анна ЯЙЦО, учениця 11 класу,
слухачка МАНУМ*

У мальовничому місті Сокалі на центральній вулиці знаходиться музей «Людина. Земля. Всесвіт». Він є справжньою перлиною не лише Сокальщини, а й всієї України. Тут знаходяться унікальні твори митця Анатолія Покотюка. Вони виконані в техніці інтарсії та різьби по дереву. Серед сотень робіт чільне місце належить циклу «Тарас Шевченко – Апостол Правди і Світоч Духу». Музей відвідував праправнук Т. Шевченка по лінії рідного брата Йосипа, Микола Павлович Лисенко.

В залі «Тарас Шевченко – Апостол Правди і Світоч Духу» представлені унікальні видання творів Великого Кобзаря. Серед них – «Кобзарі (1867 і 1878 рр.), найменший «Кобзар» (1940) та повне зібрання творів Шевченка зі Львова (1936).

Особливої уваги заслуговують твори митця Анатолія Покотюка, присвячені Шевченковій темі, оскільки він працює над цим напрямом вже протягом багатьох десятиліть. Ще з 90-х років XX століття вразили його різьблені мініатюри в дереві. Пізніше він розпочав створювати об'ємні філософські композиції, які поєднує з пророчими передбаченнями поета. Його твори не лише збагачують наші спогади про літературну творчість Шевченка, але й дозволяють нам майже відчувати матеріальну присутність Тараса Шевченка у вирі драматичних подій ХХІ століття.

Серед робіт митця Анатолія Покотюка такі шедеври, як «Апостол Правди і Пророк», «Євангеліє від Тараса», «І мертвим, і живим, і ненародженим...», «Тарас Шевченко – на межі епох». На тлі цих безцінних експонатів особливо виділяється рукотворний образ Кобзаря, втілений у численних мініатюрах, створених Анатолієм Покотюком.

Тарас Шевченко стає не лише об'єктом творчості різьбляра, але й джерелом натхнення. У руках талановитого митця техніка інтарсії перетворюється на магію, що оживляє образи і додає їм нові виміри. В інтарсії різьбляра ми бачимо не лише

зображення поета, але й його ідеї, почуття і філософію, що перетворюються на вишукані композиції із дерева. Анатолій Покотюк вміло поєднує образи Шевченка з символами його творчості, створюючи вражаючі образи, які запам'ятовуються й розуміються на різних рівнях.

Для Шевченка, як вважає митець, Бог поєднав три іпостасі: волю (духовність), жінку-матір та Україну. Відоме трепетне ставлення Шевченка до жінки-матері, яка уособлює для нього Діву Марію. Україна ж постає не менш значущим духовним образом, іпостассю того Бога, що зберіг у собі та своїх творах.

Шевченкіана Анатолія Покотюка – це не просто інтерпретація творів Кобзаря. Це новий погляд на його постать та його місце в українській історії. Це свідчення того, що творчість Шевченка й досі актуальна, й здатна надихати на нові твори мистецтва.

Твори Покотюка – це діалог з Шевченком через століття. Це роздуми про долю України та місце в ній великого Кобзаря. Це запрошення до нового прочитання його творчості. Наприклад, мініатюра з обличчям Тараса Шевченка – у вигляді краплі, але щоб розгледіти зображення поета, яке має всього 5 мм, потрібна лупа. На диво, Покотюк творив її без збільшувальних пристроїв, що надає особливості його роботі, адже це насправді дуже важко. У картинах бачимо вкраплення землі з Шевченкової землі та води з святих місць.

Також Анатолій Стратонович багато цитував Шевченка в своїх роботах: під різними картинами можна побачити вислови або цитати з поезій. В одній з робіт А. Покотюк зобразив сльози, які спадають з лиця Тараса. Можливо, Анатолій хотів виявити ті страждання, які прожила його ненька – Україна, показати, який тернистий шлях довелось пройти за весь час.

Отже, інтарсія різьбяр стає не лише способом відтворити образ Тараса Шевченка, але й магічним шляхом для відчуття його присутності в сучасному світі. Це втілення спадщини поета через витончену майстерність і творчу фантазію митця, яка залишає незабутні враження і спонукає до нових роздумів про значення Шевченкової творчості в наш час.

ШЕВЧЕНКО – МІЙ СУЧАСНИК

*Юлія ПАШКУР, учениця 11 класу,
слухачка МАНУМ*

Шевченка вважаю своїм сучасником, бо вже понад двісті років як актуальними стають питання: «Хто ми? Чийх батьків?». Такі питання раз по раз виникають в умовах української реальності, тим більше зараз, коли йде російсько-українська війна. Відповіді на ці вічні питання дає Тарас Шевченко. Дотепер не була критично переосмислена українська ідентичність. Спроби розпізнати, що є насправді українська національна ідентичність, тривають більш ніж 200 років. Україна існує як реальність природна, «лани широкополі, і Дніпро, і кручі», «земля», яка постає дійовою особою історії, що до неї, до досягнення її як «рідної» землі, люди мають лише дорости. Загальноприйнятою тезою є те, що стимулом для національно-ідентифікаційних міркувань став розвиток романтизму, який визначив народ як суб'єкт історії, до якого звертається Т. Шевченко у своїх ранніх романтичних творах. Тому вважаю, що Тараса Шевченка можемо вважати засновником ідентифікаційної моделі українства. Це та модель, яка є актуальною і зараз. Виклав її у своєму «Щоденнику», хоча «Щоденник» написаний російською мовою. За ці риси українства, які виклав у «Щоденнику» вважаю Тараса Шевченка **ВЕЛИКИМ УКРАЇНЦЕМ**.

Духовною рисою ідентичності українства є релігія. Як ніколи, зараз ведуть маніпуляції через релігію. На особливий характер Кобзареві релігійності вказував і професор С.Смаль-Стоцький, пишучи, що поет «знає один етичний закон правдивої релігії, який прикладає до всіх людських діл, – закон безмежної любові, закон абсолютної, чистої, живої Правди-Істини і Правди-Справедливості. Любов і Правда – це його Бог, якому він поклоняється, вважаючи все інше за брехню».

Наступна – це образ українця, що узагальнив там, на засланні, під час зустрічей із українцями: рядовий Скобелев, родом із Херсонщини із гордим голосом гайдамаки та Андрієм Обеременком, якого полюбив за такий простий благородний характер.

Ну і звичайно мова, яка постійно ідентифікувала Шевченка на засланні, бо завжди повторював слово «тихо». Власне, Шевченко, перебуваючи двадцять років у солдатах, не втратив ні людської гідності, ані національної. Ідентифікує і той психофізичний стан, в якому перебуває людина.

Психофізичний стан показує істинне єство людини. Однією із основних форм цього стану є сон, у якому на підсвідомому рівні людина бачить справжнього самого себе. І Шевченко записує сни, в яких йому з'являються образи України та дорогі серцеві друзі. Цей психофізичний стан сну, як символ віри у вільну Україну переходить у «Сон»-поезію. Твором «Сон» закінчується текст «Щоденника». Шевченко пророкує долю Україні: «Бог допоможе, то й сон твій справдиться». І навіть сон Шевченка такий самий, як зараз у багатьох українців. Шевченко – мій сучасник, бо актуальними є риси української ідентичності, які і зараз вирізняють українську націю серед інших.

ЖУРНАЛ» («ЩОДЕННИК») ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ЯК ІДЕНТИФІКАЦІЙНА МОДЕЛЬ УКРАЇНСТВА

*Роксоляна ДМИТРУК,
випускниця МАН*

Виняткову роль у розвитку української літератури по шляху розвитку народності й реалізму, у піднесенні ідейно-естетичних критеріїв літературної критики відіграв, опублікований в «Основі», «Журнал» («Щоденник») Шевченка, який сконденсував основні положення його матеріалістичної естетики.

Щоденник – це не лише внутрішня сповідь. Психотерапевтична функція щоденника – це лише одна із його функцій. Т. Шевченко – сильна особистість, і щоденник він писав, насамперед для того, щоб вгамувати спрагу до писання як діяльності, яку йому заборонили здійснювати рідною мовою, щоб розвіяти нудьгу, оскільки час повернення із заслання видавався йому дуже довгим, як завжди буває при очікуванні чогось важливого, а він очікував волю. Власне, про таку мету писання щоденника говорить сам Тарас Шевченко на його сторінках. Щоденник Тараса Шевченка – це фіксація подій, що відбувалися навколо нього, інколи – це його творча лабораторія, де він робив сюжетні зарисовки, міркував про історію України, прочитану літературу. Щоденник – це його діалог із собою: міркування про свої бажання, прагнення, сні, висловлення оцінок, переосмислення емоцій і почуттів, фіксація спогадів про Україну, земляків, друзів, це його плани на майбутнє, прагнення, фантазії. Через щоденник він споглядав і вивчав себе.

Є низка причин, що пояснюють, чому Кобзар писав щоденник російською мовою. По-перше, у засланні йому, як відомо, заборонили малювати й писати рідною українською мовою і, якби він порушив цю заборону, то міг би й зовсім не повернутися із заслання; по-друге, він жив у російськомовному оточенні й вдосконалював своє знання російської мови, щоб продемонструвати, що колишній кріпак може вільно говорити й писати російською, та ще й на належному рівні (йдеться й про репрезентацію особистої гідності, здібностей). До речі, у листі до Г.Тарнавського від 25 січня 1843 р. він пояснював своє прагнення вивчити російську мову так: «... щоб не казали москалі, що я їх языка не знаю».

Першим етапом у становленні моделі українства є народнопоетична творчість, до якої Шевченко звертається 11 разів. Вона є взірцем лексичного багатства, стилістичних можливостей української мови. Однією з обов'язкових умов розширення функцій народно-розмовної мови є виведення її за рамки побутового вживання, розширення її інформативних функцій, перетворення на універсальний засіб самовираження народу. Мабуть, цим пояснюється постійне прагнення Т. Шевченка спілкуватися зі своїми земляками, співати українською мовою: «Ой поїзжає по Україні та козаченько Швачка...», « Ой ізійди, зійди, ти зіронько та вечірняя...», «Тече річка невеличка з вишневого саду». Ось приклад пісні, яку фіксує у своєму «Журналі»:

Забіліли сніги, заболіло тіло ще й головонька, Та ще й головонька.

Ніхто не заплаче по білому тілу, по бурлацькому,

Та й по бурлацькому.

Ні отець, ні мати, ні брат, ні сестриця, ні жона його,

Та й ні жона його;

Ой тільки заплаче по білому тілу товариш його,

Та й товариш його

Наступною рисою, яка підкреслює національну ідентичність – естетика (краса української природи). Шевченко протиставляє тій «великоросійській деревні, де є тільки кабачок, часовня, бо їм більше нічого не треба» «привітні українські хати в затінку черешневих і вишневих садів з такою вічноусміхненою природою». Особливою рисою становлення моделі українства є образ самого українця, який постає у «Журналі» Шевченка – це горді духом і благородні люди навіть там, далеко за межами України. Духовною рисою ідентичності українства є релігія. Зауважимо, що Шевченко у «Журналі» порівнює християнство із «ніжною матір'ю».

Найголовнішою рисою української ідентичності є мова, без якої не існує нація. Один із прийомів, до яких Шевченко постійно вдавався, було розширення синонімічних рядів. Найулюбленішим прислівником Т. Шевченка є «тихо» – він уживається досить часто і має багату семантику: тихо – це «неголосно», «повільно», «неспішно», «безшумно», «безтурботно», «мирно», «непомітно», «ласкаво», «слабо» та ін. Цей прислівник досить часто зустрічається у «Журналі» Шевченка.

Основним елементом становлення української ідентичності є психофізичний стан, в якому перебуває людина. Психофізичний стан показує істинне єство людини. Однією із основних форм цього стану є сон, у якому на підсвідомому рівні людина бачить справжнього самого себе. І у «Журналі» Шевченко записує сни, в яких йому з'являються образи України та дорогі серцеві друзі.

Ці чинники української ідентичності, які стали основою «Журналу» Тараса Шевченка, вже понад двісті років є незмінними.

ШЕВЧЕНКО І СВІТОВА КУЛЬТУРА

*Мирослава БАГРІЙ,
вчитель української мови та літератури*

Є поети одного міста, одного села, одного народу.

Але є поети всіх міст, всіх сіл, всіх народів.

Шевченко саме такий поет.

Назим Хікмет

Кілька днів тому одну з вулиць британського міста Кембридж назвали іменем великого українського поета Тараса Шевченка. Вулиця знаходиться в одному з найвідоміших районів міста – Сіджвік Сайт, де розташована низка гуманітарних і мистецтвознавчих факультетів Кембриджського університету – права, історії, релігієзнавства, середньовічних і сучасних мов. Саме тут був встановлений меморіальний знак на честь Кобзаря. «Тарас Шевченко – один із найбільш безкомпромісних й унікальних «голосів» у сучасній європейській культурі, і цей голос стає все більш почутим і впізнаваним у Великій Британії», – ідеться на сайті Кембриджського університету, який вважається одним із передових вищих навчальних закладів Англії та світу.

Кобзар цілком заслуговує на почесні, якими оточується. Він був більше, як українець, – він був державним мужем і громадянином світу. Він був більше, як поетом, – він був хоробрим войовником за права і волю людей. Він писав вірші, щоб вести рішучий бій за волю. Його поезія – з народу й для народу. Вона подавала надію тим, що впадали у розпач, і спонукала до дії тих, хто без неї погодився б на рабство. Коло Шевченкових слухачів було таке широке, а вплив був такий великий, що його слова знаходили читача і любов далеко поза кордоном рідної країни. Видання його поезій були такі вартісні, що кожна родина старалася мати дві книжки – Біблію і Шевченка.

«Любов до українського поета цілком зрозуміла і гордість з його досягнень цілком виправдана», – так писав про Кобзаря 36-й президент Сполучених Штатів Америки Ліндон Джонсон. Кожний, хто починає глибше вивчати творчість Тараса Шевченка, із часом переконується, що вона має світове значення. З цього приводу промовистими є слова польського літературознавця Мар'яна Якубця: «Він був найбільш народним поетом з усіх великих поетів світу. Поезія Шевченка була явищем єдиним і неповторним. Немає для неї відповідника в світовій літературі».

Досить цікавими є також слова одного із найвідоміших американських президентів Джона Кеннеді, які він висловив з нагоди спорудження і відкриття пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні у 1964 році: «Я радий, що можу додати свій голос до тих, що вшановують великого українського поета Тараса Шевченка. Ми вшановуємо його за великий вклад не тільки у культуру України які він дуже любив і так промовисто описував, а й культуру світу. Його творчість є благородною частиною нашої історичної спадщини».

Під час візиту до вже незалежної України Уільям Джеферсон Клінтон на зустрічі з киянами біля стін Київського національного університету імені Тараса Шевченка назвав геніального Кобзаря лицарем свободи, борцем, що «торував шлях вільній, демократичній Україні».

Твори Тараса Шевченка перекладено всіма слов'янськими мовами, а також німецькою, англійською, французькою, іспанською, японською, хінді, корейською, італійською, малайською та багатьма іншими. Про значну популярність свідчать численні пам'ятники та монументи, встановлені по всьому світу: у Палермо (Канада), Бухаресті, Вашингтоні, Нью-Йорку, Парижі тощо. Президент Америки Дуайт

Ейзенхауер казав: «Дня 13-го вересня 1960-го року, коли підписом я перетворив на закон ухвалу, яка уповноважує будову цього пам'ятника, сподіваюся, що ви влаштуєте урочистість відкриття, яка б відповідала величі Тараса Шевченка. Цей день настав, і ви прийшли тисячами з усіх частин Сполучених Штатів Америки; ви прийшли з Канади, з Латинської Америки і Європи та навіть далекої Австралії, щоб вшанувати пам'ять поета, який так промовисто висловив невмирущу рішучість людини боротися за волю та її незгасаючу віру в кінцеву перемогу».

Творча спадщина поета ретельно вивчалася за кордоном. Цілеспрямований інтерес до поезії формується в другій половині XIX століття, свідченням цьому є значна кількість статей і перекладів, переважно польською, болгарською і чеською мовами. Цікаво про Тараса Шевченка висловлюється шведський славіст, референт Нобелівського інституту Шведської академії наук Альфред Єнсен: «В історії всесвітньої літератури мало таких прикладів, щоб 26-літній поет виступив з такими зрілими творами перед народом. В історії світової літератури він поставив собі пам'ятник, сильніший від бронзи». До речі, Альфред Єнсен добре знав українську мову і написав дві книжки про спадщину Кобзаря.

На Заході захоплення творчістю нашого відомого земляка почалося з Австрії. У Франції статті в пресі з'явилися ще в середині XIX століття, згодом почали з'являтися переклади творів, які захоплюють французьких митців і читачів. Еміль Дюран у статті 1876 року писав: «Поет, який помер 15 років тому і якого ми хочемо тепер «відкрити читачеві», є народним у найширшому значенні цього слова». Через деякий час ця стаття була перекладена англійською і опублікована в Америці та Англії, саме вона дала поштовх до вивчення творчості нашого співвітчизника у англomовних країнах світу.

Також цікавим був факт, що в Індії здійснено 22 переклади «Заповіту». З початку XX століття здійснюються переклади в Китаї, де нинішній «Кобзар» включає 80 творів. Як про свого сучасника говорив про Шевченка кубинець Мануель Діас Мартінес, який заявив, що український поет «сьогодні живе і бореться за незалежність разом з народами Центральної Америки». В'єтнамський поет Ву Куан Фонг відзначив, що «поезія Шевченка близька і зрозуміла всім волелюбним народам світу, вона нині наснажена високою моральною силою, його твори кличуть поневолені народи до боротьби за свою свободу».

Підсумовуючи значення творчості Т. Шевченка для української й світової культури, використаємо висновок, зроблений І. Франком у «Присвяті»: "Він був сином мужика – і став володарем у царстві духу. Він був кріпаком – і став велетнем у царстві людської культури».

ПІСЛЯМОВА

*Світлана МУСІЙ,
директор, вчитель історії*

Про Тараса Шевченка, видатного українського поета і митця, написано сотні книг, наукових розвідок, художніх біографій, публіцистичних та науково-популярних статей. Кожна епоха по-своєму інтерпретувала його творчість, часто накладаючи на цю історичну постать різні ідеологічні нашарування. Проте геніальне слово тому й геніальне, що не піддається корозії часу.

Актуальність Шевченка полягає не лише в тому, що він порушував вічні питання й шукав відповіді на них, але й у властивості його творчості пробуджувати, підносити людину, зміцнювати її духовні начала.

За тридцять два роки незалежності України шевченкознавство та шевченкіана значно збагатились. З'явилися нові інтерпретації творчості Великого Кобзаря, прояснені раніше табуйовані місця його біографії.

Список дослідників творчості Т. Шевченка значно розширився – до нього долучилися не лише вітчизняні, але й закордонні науковці, які раніше були відділені «залізною завісою» та радянською цензурою.

Наближаючись до 210-річного ювілею Тараса Шевченка, важливо ознайомитися з книгами, що розкривають значення цієї геніальної особистості для сьогодення. Ці

книги увиразнюють постать Шевченка-митця і мислителя в історичній перспективі та з позицій сьогодення.

210-річний ювілей Тараса Шевченка – це чудова можливість:

- Переосмислити його спадщину.
- Відкрити його для нового покоління українців.
- Зрозуміти, чому він й досі залишається одним із найважливіших українських письменників.

«Шевченко як явище велике й вічно живе – невичерпний, нескінченний і незупинний. Волею історії його ототожнено з Україною, і разом з її буттям триває Шевченкове, вбираючи в себе нові дні й новий досвід народу, озиваючись до нових болів і дум, стаючи до нових скрижалей долі.»

Шевченка розуміємо настільки, наскільки розуміємо себе – свій час і Україну в нім. І наша доба, як і кожна попередня, прагне наблизитись до розуміння Шевченка. Та, щоб краще збагнути його як нашого сучасника, треба повніше збагнути його як сучасника людей, проблем, суспільства XIX ст.

Шевченко сам приходить у наш час. Проте й ми повинні йти в його час. Тільки так між нами і ним глибшатиме взаєморозуміння.»

Ці слова, написані видатним українським літературознавцем Іваном Дзюбою у його фундаментальній праці «Тарас Шевченко», глибоко розкривають значення Великого Кобзаря для України та українського народу.

Дзюба підкреслює, що Шевченко – це не просто поет, це – явище, яке живе й розвивається разом з Україною. Його творчість невичерпна й нескінченна, вона постійно озивається до нових болів і дум українців.

Для того, щоб по-справжньому зрозуміти Шевченка, нам потрібно не лише знати його біографію та твори, але й розуміти контекст, в якому він жив і творив. Ми повинні подорожувати в його час, щоб краще збагнути його як сучасника.

Тільки так ми зможемо досягти справжнього взаєморозуміння з Шевченком, який протягом століть залишається духовним лідером українського народу.

ЗМІСТ

210 ШЕВЧЕНКОВИМ РОКОВИНАМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ.....	3
СУЧАСНА ВІЗІЯ ШЕВЧЕНКА.....	5
МІЙ ШЕВЧЕНКО.....	7
ВУЛИЦЯ ШЕВЧЕНКА, ЯК ОСОБЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ МАРКУВАННЯ ПРОСТОРУ У МОЇЙ ГРОМАДІ.....	9
МОНУМЕНТАЛЬНА ШЕВЧЕНКІАНА СОКАЛЬЩИНИ.....	11
СПАДКОЄМЦІ КОБЗАРЯ.....	13
ТАРАС ШЕВЧЕНКО В ІНТАРСІЇ РІЗЬБЯРА АНАТОЛІЯ ПОКОТЮКА.....	15
ШЕВЧЕНКО – МІЙ СУЧАСНИК.....	17
ЖУРНАЛ» («ЩОДЕННИК») ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ЯК ІДЕНТИФІКАЦІЙНА МОДЕЛЬ УКРАЇНСТВА.....	19
ШЕВЧЕНКО І СВІТОВА КУЛЬТУРА.....	21
ПІСЛЯМОВА.....	24

[illegible]